

**PRODUSAUN MINA RAI IHA KAMPU “BAYU UN DAN” NO “KITAN”
KOMESA MENUS IHA TINAN 2013**

Mina matan “KITAN”, posu ida ne’ebe iha area konjunta entre Timor-Leste no Australia (Joint Petroleum Development Area/JPDA). Mina matan ne’e nia operador mak kompania ENI-Pty Ltd, husi Italy ho nia area *kontratu JPDA 06-105*. Operasaun ba bloku KITAN ne’e nia Joint Venture hodi servisu hamutuk entre kompania *ENI, Inpex Timor Sea no Talisman Resources*.

Atividade produsaun mina matan ne’e hahu iha loron 10 de Outubro 2011 ho ninia *reserva hamutuk 40.000 MMbbl*. Ho estimasaun no kalkulasaun ba durasaun produsaun tinan 6-7 no tuir kalkulasaun produsaun sei remata iha tinan 2017. Produsaun minarai kada loron husi kampu Kitan ne’e hamutuk 40.000 bopd/loron. Iha 2013 produsaun komesa tun ona, kada loron nia produsaun hamutuk 12.000-15.000 bopd/loron.

Mina matan “Bayu Undan (BU)” hanesan posu ne’ebe iha mos area konjunta entre Timor-Leste no Australia (Joint Petroleum development Area/JPDA), ho nia kontratu *PSC-JPDA-03-12 no JPDA-03-13*. Bloku ida ne’e kompania mak sai hanesan operador mak ConocoPhillips husi Amerika Serikat. Halo perfurasaun no produsaun ba mina matan ida ne’e servisu hamutuk (Joint Venture) entre kompania *ConocoPhillips, Santos, Inpex, Eni no Tokyo Electric/Tokyo Gas*.

Atividade produsaun minarai no gas iha Bloku ne’e hahu iha tinan 2005, ho ninia *reserva gas hamutuk 4 Tcf no consensadu hamutuk 550.000 MMbbl*. Durasaun produsaun Bloku *Bayu Undan ne’e sei to’o tinan 16-17* no tuir estimasaun produsaun BU sei remata iha tinan 2022-2023. Iha inisiu Produsaun kada loron husi kampu ne’e hamutuk 110-117 bopd/loron. Maibe iha tinan 2013 produsaun iha Bloku BU komesa tun, kada loron ida nia *produsaun hamutuk 60-000-80.000 bopd/loron*.

Husi mina matan rua ne’e fo ona rendimentu ba estadu Timor Leste hamutuk US\$ Billiaun 14.6 durante tinan hitu (7) nia laran komesa husi tinan 2006-2013. Rendimentu husi mina matan rua ne’e mak fo benefisiu bo’ot ba nasaun Timor-Leste hodi dezenvolve seitor produtivu sira rai laran hanesan: *Infrastrutura, Edukasaun, Saude, Agrikultura, Turismu, Industria nsst*. Agora dadaun mina matan rua ne’e komesa menus ba bebeik no governo presija iha planu hodi investa ba seitor *Saude, Edukasaun, Turismu, no Agricultura* mos laiha rezultadu ne’ebe diak hodi garante dezenvolvimentu nasaun nia futuro.